

Vandbærere — sabotør

Et par transportere, jeg husker

En af BOPAs afdelinger trænger d. 17. november 1944 ind på Hærens Våbenarsenal. Der var danske portnere, men en meget stor tysk vagtstyrke. Ved hjælp af falske papirer får de to eller tre lastvogne ind gennem vagtkæden og får nøgler til lagrene udleveret af den tyske vagtkommandør.

De optræder som murere, der skal udføre et reparationsarbejde. Hurtigt får de lastvognene fyldt.

Igen går Jack op til kommandanten, afleverer nøglerne og siger pænt tak for lån. Får papirerne stemplet, så man kan køre ud, lige så pænt, som man er kommet ind.

Udbyttet var løsdele til 50 pistoler og 1.200 piber til maskinpistoler. Få dage senere kom min gruppe til at slæbe sig pukkelryggede på noget af det, de havde snuppet.

Resultatet blev en akut mangel på depoter, på sikker lagerplads; vi er i vanskeligheder. Uden nogen form for varsel møder Lille Svend op med en lastbil, overlæsset med kasser med dele til div. våben.

«Dem må du gemme, John, du er min eneste mulighed, ellers må jeg bare stille bilen, og du ved, hvad det betyder, tyskerne får alle de gode sager».

Milde Moses. Et eneste depot havde jeg tilbage, og det var absolut ikke egnet, et loftsrum i en beboelsesejendom.

Jeg fik fat i nogle af mine folk, og på en stærkt trafikeret gade måtte vi parkere og slæbe op på femte sal.

To mand hang som dækning ude på gaden. Kasserne var Satans tunge og skulle kantes op ad en snoet køkkentrappe; hver gang, jeg var nede for at hente en kasse, bemærkede jeg en mand, der sad på skrævs over cyklen, klar til at stikke af.

Interesseret fulgte han sceneriet. Ingen tvivl i mit sind, han havde ikke rent mel i posen, diskret får jeg Palle hen til mig:

«Har du set den fyr derovre?»

«Ja»! *«Få fat i ham, find ud af, hvad han er for en karl, han må ikke smutte, pløk ham, hvis du ikke har andre muligheder».*

Noget efter vender Palle tilbage, slukøret meddeler han, at fyren smuttede. *«I er nogle hønserøve,»* var min kommentar, *«giv mig din maskinpistol, så dækker jeg, så kan I to bløde bananer slæbe lortet ned igen. Det depot var vort eneste, det duer ikke mere.»*

Han klynkede, men der var ingen trøst at hente hos mig.

«Havde du fået fat i ham, havde du været fri for at slæbe som et muldyr nu, bare gå i gang».

Da bilen igen er læsset, var gode råd dyre, hvad gør vi nu?

Ingen havde forslag. Men jeg havde en onkel Charles, som boede sammen med min morfar i et stort hus med store kælderrum.

Måske? Bilen blev gemt på en stille villavej med en passende dækning.

Onkel Charles fortæller jeg nu, at jeg har nogle varer, som jeg gerne vil have lov til at stille i hans kælder natten over.

Pjokket ryster af angst, rædslen lyser ud af øjnene på ham.

Han vil så gerne hjælpe mig, men forstår du bla – bla – bla. Ved en familiefest efter krigen sad selv samme onkel og pralede af sine bedrifter (han pralede af at have pandet en tysk soldat ned – uden grund og uden noget formål – enfoldigt tyskerhad?).

Da jeg godt kan lide at skelne mellem snot og kanel, betroede jeg familien, hvilken ynkelig lort selvsamme «helt» havde været, dengang vi havde brug for lidt forståelse. Hermed ophørte mit tilhørsforhold til denne del af familien.

Videre ud i den store verden, et af postbudene bor til leje på første sal i en villa. Straks siger han, ja, selvfølgelig, og han hjælper endda til med at slæbe.

Nu kommer et nyt problem, det er kun en to værelses, kan det være der, og kan huset bære, vil huset ikke styrte sammen?

Det er jo flere tons, der bliver slæbt op.

Vi stuver og stabler helt op til loftet, køkkenet bliver fyldt op, kasser bliver trukket og hevet ud under taget i skunken, ikke for at skjule dem, blot for at få plads.

Drengene ude ved vognen har læsset og sat kasser ind i haven, det gælder om at få bilen væk, den vækker jo opsigt.

Konen kanter sig rundt mellem kasserne i køkkenet for at lave kaffe, pludselig kommer hun ind og spørger lidt genert:

«Kan jeg tænde for gassen?»

Hun troede, det var sprængstof.

Næste dag henter vi, stille og roligt, læs efter læs på trehjulede cykler, nu kunne de igen spise og sove i deres hjem.

Kort tid efter giver Lille Svend besked på, at en meget stor del af godset skal afleveres i Husum, han giver tid, sted og kodeord. I postvæsenets garager ved Sundholmsvej stod nr. 96, en Bedford 2,5 t. lastbil, der gik på bensen. Den var altid køreklar, med fuld tank. Leo og jeg indfandt os i postuniformer i garagen. Folkene kendte os, det var ikke nødvendigt at lufte pistolerne.

«Hvad skal I bruge i dag?» «96. eren?»

«Den er klar, nu henter jeg nøglen.»

Vi fulgte ham, man kunne jo aldrig vide. Hurtigt havde vi læsset vognen og nu gik turen tværs gennem byen.

Begge var vi godt trætte, vi havde haft nogle hårde dage, mine logier var under al kritik, et sted prøvede jeg at sove på 4 stole, det endte med, at jeg lagde mig på gulvet tæt op ad kakkelovnen, som gik ud i nattens løb.

Leo faldt i søvn, noget skræmmende syn var han ikke, som han sad med kasketten ned over øjnene og fru Madsen mellem benene. På Eng-have Plads var den pludselig helt gal, vi var spærret inde af kæder af tysk politi og Hipofolk. Stille lod jeg vognen trille, nærmest i skridtgang, så glad og interesseret ud, hilste venligt og da der var et ledigt øjeblik brummede jeg:

«Leo, vågn op din papand.»

Vi blev vinket frem. Leo gned øjnene, han troede dem ikke.

Frem til den sidste kæde af Hipofolk, hånden til kasketten også de vinkede os igennem.

Nu fik jeg lidt flere omdrejninger på motoren, da Leo siger:

«Jeg var ved at skide tyndt, jeg troede, det her var dyb god nat».

Men han havde ikke været mere skræmt, end at han under opvågningen havde set sit snit til at tage ladegreb på fru Madsen.

Følgende dukker op i min erindring

Den aften, vi sprængte Always var jeg inviteret til postbudets bryllup, og da jeg holdt tale for dem, sagde jeg:

«I må undskylde, at jeg kom lidt sent, men da I har været et par ualmindelige, dejlige, hjælpsomme mennesker, og da jeg ikke har haft tid og penge til bryllupsgave, har jeg sammen med vennerne smadret en værnemagerbule her klokken lidt over otte.

Det var de drøn I hørte. Det er vor bryllupsgave og tak til jer».

Nordwerk i Ryesgade – alarm til en telefonmontør

Stimmungsbericht

Fabrikkens sabotagevagter var berygtede, det var gamle østfrontsbisser, udskud af værste slags, jeg var meget bange for dem.

Lige ved siden af lå Det Almindelige Hospital; skulle det gå galt, ville det være mere end svært at slippe væk.

Aktionen var mildt sagt elendigt forberedt, rollerne var ikke præcist fordelt og vagternes placering mere end tåget.

Hvad vi skulle, om det bare var en afvæbning, eller om den skulle sprænges, husker jeg ikke. Vi siver ind sammen med arbejderne; en trist, grå, dansk vintermorgen.

Ret hurtigt finder jeg den vagt, jeg skulle pacificere. Uden al tvivl vurderede han, om han kunne slippe godt fra at sætte sig til modværge, men da jeg har været temmelig overbevisende, stryger han flaget og rækker næverne i vejret.

Da jeg har fået hans pistol, er der tid til at betragte de smukke omgivelser. Inde i et glasbur, (vagtrum) sidder en vagt med telefonen for øret, han virker nærmest lamslået, forvirret; han lægger røret og kommer ud med hænderne højt hævet over hovedet.

Han kigger sig forskræmt omkring; han ligesom venter på nogen.

Jeg går med min vagt over og hilser pænt på ham og får også hans pistol, helt uden besvær. Hvad var sket?

Simpelt. Han havde set os komme og havde slået alarm på den direkte linje til Gestapos Hovedkvarter på Dagmarhus, men fik jeg forklaret bagefter af Lille Svend, i stedet havde han fået forbindelse med et af Lille Svends spidsfindige påfund, nemlig en telefonmontør, som var gået ned i en telefonbrønd ude i Ryesgade.

Her havde han afbrudt forbindelsen, og da alarmen kom, kunne han, fordi han havde tilsluttet sig ledningen, udgive sig for at være tysker fra Dagmarhus.

Han startede en konversation med vagten:

«*Wer spricht? Ihres volle Name, Bitte?*»

Og da montøren havde fået forræderens navn, afgav han flg. salut:

«*Du vil ikke blive glemt, din beskidte landsforræder.*»

En sabotørs hverdag

Du fryser John! – støvler – Tøj – Mad

Stimmungsbericht

Snevejr – sjap – slud – vinden hyler i tagskægget – skomagerdrengene – snefnug store som stegepander pisker gennem luften.

En formiddag mødes Lille Svend, Mik og jeg ved Kvæsthusbroen. Rystende af kulde står jeg og hakker tænder, iført stor, sort militærfrakke med kraven op om ørerne og skihuen slået helt ned.

Lige overfor mig står Mik, i en tynd vindjakke, han har kun en ternet skjorte inden under, han har ikke lynet eller knappet, jeg kan se ham helt ned til navlen, hvor snefnug efter snefnug lander og smelter, han nærmest sveder.

Lille Svend ser på mig og spørger:

«Er du syg John?» «Nej!»

«Fryser du?» «Ja, for Fanden, mine støvler er fulde af vand».

Jeg tager den ene støvle af og hiver pjaskvåde aviser frem; hælder vand ud, tager tørre aviser, som jeg havde på maven frem (de lunede) og stopper dem ned i skistøvlerne, som jeg havde fået i konfirmationsgave i 1940, og da man ikke kunne få forsålet sine sko og støvler, var der ikke andet at gøre end at slå slidsøm under.

Resultatet blev, at sålerne til sidst revnede og faktisk ikke var andet end huller og sprækker. Næste gang jeg møder Lille Svend, dukker en gut op på en trehjulet ladcykel med et bjerg af store tøjsække.

«Det er til dig John. Kig engang».

Jeg åbner en sæk; pragtfulde nye fedtlæderstøvler med den næsten uopslidelige, vandtætte bjørnelædersål; i næste sæk var solide sko.

«Tror du, at du kan finde et par, der passer?»

«Hvor har du stjålet dem?»

«Min fidus. De har ikke flere på lager».

Lille Svend havde med Vanløsegruppen besat skofabrikken Vedela og holdt alle de ansatte op, for at jeg kunne få varme, tørre fødder. Dansk arbejde har altid leveret det bedste af det bedste til eksport, dette arbejde for tyskerne var prima, prima.

Tyskerne kæmpede ved fronterne med dansk bjørnelæder under fødderne, danskerne gik på pap.

Men de var tvunget til det, sagde værnemagerne og tjente fedt.

Penge – apanage

Efter at have været illegal i tre – fire måneder får jeg for første gang penge, omkring 30 kr. om måneden. Arbejderne på min læreplads lod hatten gå rundt, og selv mine fattige lærekammerater gav en skærv. Ellers nassede man på venlige mennesker, men jeg var i den mere end heldige situation, at jeg havde truffet en dame, Bitten på 16 år. Da hun var i lære som smørrebrødsjomfru, havde hun meget let og nærmest uhindret adgang til fødevarer.

Derfor var kosten, så længe vi levede sammen, ikke det store problem, men efter hendes død gik jeg ofte i seng med en meget slunken mave.

I bogen: Et studie i Rødt, Hvidt og blå af Tage Revsgård Andersen finder jeg lister fra side 72 – 79, hvoraf det fremgår, at jeg skal have modtaget 200 kr. pr. måned fra oktober – november 1944; men heller ikke det husker jeg.

Lille Svend havde haft sit «embede» som fyldepennereparatør på Penol, en fyldepennefabrik i Gothersgade, også her samlede arbejderne ind, han fik 90 kr. om måneden. Vi delte vore indkomster.

Når vi havde gysser, festede vi på vor måske barnagtige måde, vi vidste jo ikke, om vi levede i morgen. Vi simpelthen svælgede og foråd os i kringler og wienerbrødsstænger.

Vort ordsprog var: – Brug hvad du har nu, det er bedre end at ligge og ærgre sig, med en femmer på lommen, hvis man er kørt over af en sporvogn. Efter Bittens død får jeg logi hos en kogekone, som arbejdede for tyskerne på et hotel på Vesterbrogade.

En dag siger hun:

«Det her er da dumt, jeg står hele dagen og laver mad til prøjserne og når jeg så kommer træt hjem, skal jeg begynde at lave mad til dig også. Det er da nemmere, at du kommer ind og spiser på hotellet».

Først troede jeg, hun tog gas på mig, det kunne sku da kun være en joke. Jeg slog det hen, men hun pressede på. Der var ingen problemer, det var lige ud ad landevejen.

Hun måtte da være bindegal, der er da ikke noget levende væsen, der med overlæg frivilligt stikker hånden i en hvepserede.

«Hør nu her», siger hun, «jeg giver vagterne besked på, at min nevø kommer, og at de endelig må se efter hans cykel, så den ikke bliver stjålet. Du må selvfølgelig ikke have noget på dig, frem for alt ikke noget skydejern. Du har ikke noget at være bange for, de er meget søde og rare alle sammen».

Bævende indfandt jeg mig, vagten tog imod mig, som om vi var gamle bekendte, og gentog indtil hudløshed, medens han kælent klappede sit gevær, at ingen ville slippe levende fra at stjele min cykel.

Sandelig siger jeg eder, danskerne er dygtige folk, vi forstår at producere eksportvarer af høj kvalitet.

Hun dyngede mad op, de lækreste retter, de dyreste madvarer, ting og sager, som jeg nok havde hørt om, men aldrig tidligere havde set. Jeg åd, så jeg til sidst dårligt kunne stavre ud på lokummet.

Om jeg efter flittige besøg tog på i vægt, ved jeg ikke, men efter nogen tid spørger jeg hende:

«Har du set, hvor radmager Lille Svend er? Han får aldrig ordentlig mad, han er jo ikke andet end skind og ben, kunne du ikke have en nevø mere?»

«Sagtens» sagde hun og i de næste tre måneder spiste vi på skift.

Mik har læst dette og fortæller:

«Jeg stod en dag inde i byen med Lille Svend, og jeg klynkede, for jeg havde ikke fået mad i flere dage, jeg var halvdød af sult.

Og som du ved John, uden mad og drikke duer helten ikke».

Den Lille siger så:

«Det er ikke noget problem, det klarer vi nemt, du kan bare gå med mig, så kan du æde dig syg i Danmarks bedste mad.

Han fører mig nu ind i en gård bag et hotel, jeg tror, det var Savoy Hotel; op på et par skraldebøtter, op over et højt plankeværk.

Det vrimlede med tyskere, men vi gik stille og roligt ned i en kælder med et kæmpestort køkken.» En trivelig kone kommer og spørger:

«Hvad kunne de herrer tænke sig i dag? Som forret kan jeg anbefale, og hun remsede op.

Duften af mad og hendes lange opremsen fik mine tarme til at skribe, jeg blev bange, for det måtte kunne høres langt væk.»

Vi spiste på samme hotel, men ikke ved samme bord.

Risikomomentet var stort overvejede vi, det var efterhånden ret mange af Værnemagtens medlemmer, vi havde forulempet.

Det ville ikke være det morsomste at blive konfronteret med en af dem midt i desserten, men sulten drev og vagten passede jo på min cykel.

Vi spiste ikke, vi åd nærmest, i begyndelsen skovlede jeg bare den lækre mad ned, og på et tidspunkt kommer konen og siger:

«Tag det roligt unge mand, du bliver jo syg og brækker det hele op igen, sådan som du vælter i dig.

Da vi har spist, dukker direktøren op og giver os hver en fem stk's pakke cigaretter, det kunne man jo få dengang.

Han havde kontor oppe på første sal, så han må have set os planke den».

Ude igen, siger Lille Svend, *«nåh, hvad siger du så, er det ikke en fed fidus»?*

Det er jo egentlig mærkeligt, der går 55 år; snakken falder helt tilfældigt på mad, og så dukker dette op. En af Bittens mostre var en overgang kogekone på Savoy Hotel og det var hende, der havde organiseret dette spisested.

Nu kunne jeg fortælle Mik, at denne fede fidus var min og kun min, og at den Lille havde svigtet en klar aftale, for da jeg gav den videre til ham, havde jeg udtrykkeligt sagt, at fidusen var kun til ham, ingen andre.

Du er jo lige så blødhjertet som en blødpattet ko, havde jeg sagt, så man kan risikere, at du inviterer det halve København, og at man bare sidder og æder min gode mad. Nå, han er tilgivet.

Da vi nærmer os jul, kunne jeg godt mærke på Lille Svend, at der var noget som trykkede.

«Er der noget galt»? spurgte jeg.

«Næ, nej, det er der såmænd ikke, men hvor skal du holde jul John?»

«Måske på Hotel Nordland» (et af tyskerhotellerne).

«Kan vi ikke finde på noget, John?»

«Jeg skal spørge tante Nelly (vores kogekone), om hun vil have os».

Det ville hun. Hvordan hun har båret sig ad med at stjæle Danmarks største og fedeste gås fra tyskerne og få den ud igennem vagterne, fortalte hun ikke, men lækker var den, og på mine nethinder har jeg stadig billedet af Lille Svend, der ligger på sofaen med opknappede bukser og udspilet mave efter vores helt ukristelige ædegilde.

Pakker fra Kirkens Korshær måske var det fra Blå Kors

På Christianshavns Torv eller der omkring mødte vi op og fik udleveret en meget stor papkasse med fødevarer, fårespegepølse, der lugtede af får og smagte af uld, havregryn, ost, Ovomaltine og meget andet.

Havregrynene og Ovomaltinen (maltekstrakt i pulverform) blandet op med postevand (mælk kostede penge) husker jeg, fordi jeg i en lang periode levede af det og intet andet.

Vi grinede tit af, at man ikke turde slå en hæderlig prut af skræk og rædsel for, at Ovomaltinen skulle støve.

Pakkerne var en meget stor hjælp, da man på dette tidspunkt af krigen manglede alt. Mine logiværter tog taknemmeligt imod, når man gav dem pakkerne.

Varemangel – sort børs – vagtværn – en politiløs tid

stimmungsbericht

Kriminaliteten steg, men i forhold til den minimale risiko, der var ved at begå forbrydelser, må man sige, at i almindelighed var stigningen ikke katastrofal stor. Danskerne er et disciplineret folkeslag.

Da politiet bliver deporteret, oprettes kommunale vagtværn, som be-
væbnet med knipler forsøgte at opretholde lov og orden.

De ryddede godt op i sortbørsmiljøet og dæmpede trods alt gemyt-
terne. Jeg syntes, det var gæve folk. En eller to gange måtte jeg under
flugt stjæle folks cykler, men kunne blot give besked om, at de kunne
finde den igen på en vagtværnsstation.

Men mange dagligvarer, især tøj, var blevet uerstatteligt, et par mi-
stede underbukser betød, at man måtte gå med røven bar.

Tørrekældre og tørrelofter blev derfor et eftertragtet mål for de små
tyveknægte.

I ejendomme, i kolonihaver oprettede beboerne lokale vagtordninger,
hvilket fik nogle utilsigtede virkninger for os. Skulle vi uset i depoter
for at hente vore varer, følte vi, at folks øjne fulgte os, det var et unødigt
risikomoment.

Logier kneb det ofte med; en vinternat bliver jeg snorksovende, men
frysende overrumplet i et kolonihavehus af et hold kæmpestore mænd
med drabeligt store kæppe; de var frygtindgydende, men jeg når lige
at få skydejernet frem og holde dem i skak.

Selv om de forsikrede mig om, at de var gode nok, og at de ville
passe godt på mig resten af natten, jeg kunne trygt sove videre, turde
jeg ikke tage chancen.

Ud i nattekulden. Igen en nat uden ende.

Tidligere kunne man lukke sig ind på en køkkentrappe og lægge sig
på øverste etage, den gik heller ikke mere.

En aften ankommer jeg til et anvist logi.

Næste morgen skal jeg sprænge en vagtstue i luften og dermed starte
aktionen på Tankstalle, for senere at deltage i festlighederne.

Mit personlige udstyr var det traditionelle. Under en stor kraftig
frakke, (kappe stjålet fra civilforsvaret) hang fru Madsen, en maskin-
pistol (fremstillet på Riffelsyndikatet), 4 magasiner i lommerne, en 9
mm. armépistol i bukselinningen, to ekstramagasiner for samme, 2
håndbomber og to håndgranater også af dansk afstamning.

Derudover bar jeg på en papkasse indeholdende 12 kg. sprængstof.
Dette var oftest min, vor, uniform; jeg lignede alle de andre lazaroner
og fattigrøve i Kongens København.

Vi hyggede os over en kop roesuppe (kaffeerstatning) og gik i seng, min seng var 4 stole, det var ubekvem, så senere på natten sov jeg på gulvet.

Naturligvis havde jeg bemærket konens ængstelige blikke, men da hun ikke havde set mit isenkram, mente jeg ikke, at der var de store problemer.

Omkring klokken to om natten vækker manden mig blidt.

Han er uden al tvivl ved at miste fatningen; hans kone er blevet panisk, hun græder og prøver af og til på at skribe. Sammen prøver vi at berolige hende, men hun er så skræmt, at hun intet sanser.

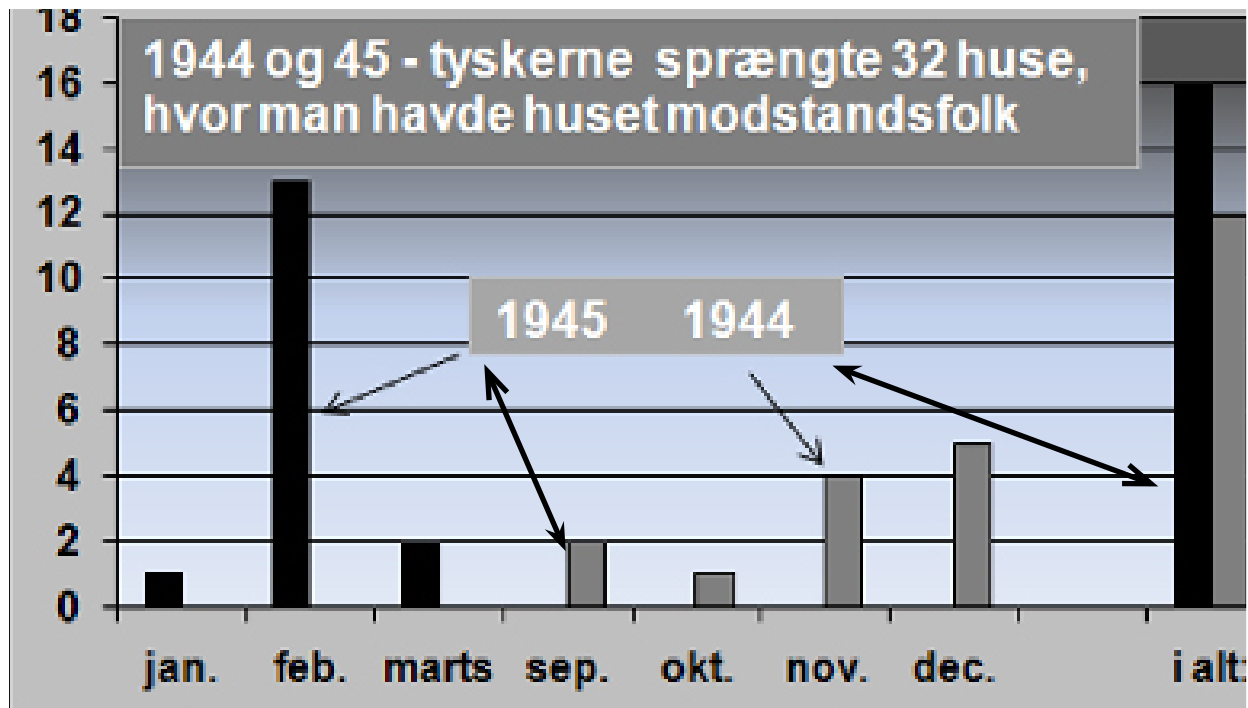
Nu spørger jeg hende: «Vil du få det bedre, hvis jeg går?»

«Ja»! hvisker hun.

Hvordan var mine følelser overfor denne kvinde?

Opfattede jeg hende som fej, som værende en kujon?

Alene i december 1944 blev fire beboelseshuse, hvor man havde gemt sabotører, sprængt i luften, og logiværterne henrettet eller sendt i kz-lejre.

Hendes angst var velbegrunderet.

Jeg gik. Hvorhen? Ud i nattemørket, det er februar, det fryser 12 – 15 grader.

I hver eneste beboelse har man vagtposter ude, man er på dupperne. Derfor udelukker jeg at gå ned i en kælder eller op på et loft, mit natlogi blev en park. Inde mellem buske gemmer jeg det tungeste habengut. At lægge sig til at sove vil betyde selvmord, jeg kan blive opdaget af en patrulje, men mest sandsynligt er, at jeg vil fryse ihjel.

Løsningen blev motionering i slow motion for at holde varmen.

Da jeg starter aktionen præcist efter planen, er jeg ikke just veloplagt.

De logiværværter, som husede os, tog os ofte ind i varmen uden nogen form for varsel, ofte var jeg skræmt og ophidset ud over alle grænser.

De kendte prisen, der måtte betales, hvis det gik galt, men alligevel gjorde de det; ofte var det familier med små børn; selv i krigens sidste år var der langt imellem de døre, der bare blev lukket.

Disse mennesker regnede jeg dengang for at være de modigste og tapreste blandt de mange, der bekæmpede tyskerne; deres mod var med den risiko, de løb, større end vor, vi der lod bomberne brage kunne jo «bare» flytte.

**Folk mangler alt; vi er i den politiløse tid, tyverier,
røverier er hverdagskost.**

De røde enker

Nogle af de bedste logier var hos kvinder, hvis mand var blevet arresteret. Det er ikke meget omtalt, men disse koner kendte risikoen alt for godt, de kendte de uskrevne regler for underjordisk arbejde og gjorde alt, hvad de kunne for at bistå os.

Risikoen for at dansk eller tysk politi skulle dukke op var minimal, de havde jo fanget manden.

Personlig hygiejne – sygdomme

Sæbe var en mangelvare, derfor var det noget af en præstation at kunne holde sig fri for lus og lopper. Folks hygiejne havde trange kår, at stå i et isnende koldt køkken og vaske sig i koldt vand de mere intime steder, krævede sit.

Situationen blev understreget af reklamerne for de mange aflusningsmidler, der var kommet på markedet.

Fik en forretning varer, dannedes lynhurtigt en kø, danskerens køkultur blev udviklet til det sublime. Erstatningsvarer dukkede op i alle afskygninger.

Pelse, fabrikeret af indfangne hunde og katte, kunne ses i forretningerne. Noget beklemmt måtte en forretningsejer give en kunde ret i, at den ulvepels, han var ved at prakke hende på, godt kunne være naboens schæferhund.

Den personlige hygiejne led under den fatale mangel på sæbe og varmt vand. De offentlige, kommunale badeanstalter var eneste chance for et brusebad.

Lusene bredte sig og reklamer dukkede op for det ene vidunderlige middel mod lus efter det andet.

Vaccination mod musetyfus fandt sted flere steder. Ved Statens Serums-institut stod folk i kø i timevis.

Vaccinen var så kraftig en cocktail at store voksne mænd drattede om på striben, når de var blevet stukket.

Sko til damer, fremstillet af fiskeskind, var blot et af de mange påfund. Kaffeestatning blev fremstillet af alt fra cikorierødder til roer; tørrede æbleblade fik værdi, de kunne bruges til at lave te af, eller man kunne stoppe dem i piben.

Krydderier eksisterede ikke, og jeg præsterede allerede i 1942 at krydre min slagtermesters hjemmelavede medisterpølse med ristede, knuste selleri, det kaldte vi peber.

Folk avlede tobak med meget skiftende resultater, lugten var ikke til at tage fejl af.

Flere transport- og faldskærmsfolk blev afsløret, da de røg udenlandske cigaretter.

Da krigen sluttede, stod man med børn, der ikke kendte til førkrigsbegreber som appelsiner, bananer og chokolade; det krævede megen overtalelse at få dem til bare lige at smage; morsomt var det, når børnene til forældrenes undren gav udtryk for, at de ikke kunne lide de længe savnede lækkerier.

Et langt forår – slidt

Ung af alder, men med en gammel, kynisk mands moral

Hvis man da overhovedet havde moral tilbage.

I et villakvarter havde jeg boet ret længe (2-3 uger) hos en forsikringsmand og hans kone, de var barnløse og tog sig ualmindelig pænt af mig.

Jeg havde mit eget værelse og fik mangen en snak om aftenen med dem. Min verden var ny for dem, og jeg nød dette at have nogen at snakke med om alt og ingenting.

Krigen var blevet nådesløs, kammerater blev dræbt på aktioner, kammerater blev arresteret og under tortur opgav de, hvad de vidste. Grupper blev revet op.

Min angst for at blive taget udviklede sig måske til det pedantiske, måske til en paranoia. Jeg levede efter mine egne sikkerhedsregler, som bevirkede, at jeg levede isoleret – ensom. Ingen af kammeraterne vidste, hvor jeg holdt til, hvor jeg overnattede.

Bevidst undgik jeg at få kendskab til kammeraternes tilholdssteder. Vi mødtes, ultra korte møder, hvor de løbende forretninger hurtigt blev afviklet.

Mistede man kontakten, var det uhyre besværligt, tidsrøvende og farligt at få kontakten genoprettet. Svipsede et møde, mødte man næste gang op med en talstærk dækning, eller hvis det ikke var muligt, sivede man meget længe rundt i kvarteret for at sikre sig bedst muligt.

Mit bedste depot var i et kattebur – er en stikker på spil?

En partikammerat, Murer Søren tilbyder mig depot i en nedlagt bondegård, der lå meget centalt på Amager. Søren var en habil murer, en driftig mand, med eget firma, men som bibeskæftigelse var han autoriseret kattefænger i Københavns Kommune.

Stedet lå forholdvis øde, der kom sjældent folk, fordi disse gårde var nærmest faldefærdige. På et loft havde Søren et meget stort bur, vel 3 x 3 meter og måske 1,5 meter højt.

Buret var lavet af meget svær hegnstråd og havde i hvert hjørne mindre bure med lem for. Da vi skal kigge på stedet, skal Søren lige have nogle af bæsterne værfet ind i sideburene.

Bæsterne røg på den stang, han stak ind, kradsede og bed i den, så træsplinterne stod os om ørerne.

«De er sku bedre end vagthunde», grinede han.

Vi gik inden for, der stank ulideligt af kattepis.

Vi lirkede nogle gulvbrædder op. „Hvis ikke der er plads nok til dine ting her, John, kan vi bare brække nogle flere brædder op

«Nej!» siger jeg, *«dette her er foreløbigt meget fint»*.

Vi flytter ind, og alt fungerer perfekt, bortset fra en dag, hvor vi har meget travlt, går jeg ind i buret uden at jage vilddyrene ind i sideburene først. Et af dem springer direkte mod mit ansigt, jeg får hånden op, men inden jeg når noget som helst, har den bidt igennem den tykke læderhandske og fingeren.

Ud igen, frem med stangen, ind i sideburet med uhyret.

Tit brokkede kammeraterne sig, når jeg udleverede våben til dem.

«Føj! De stinker jo af kattepis.»

I december bliver Søren og flere medlemmer af hans familie arresteret. Depotet bliver tømt, men hvad er han fældet på?

Uden al tvivl har en stikker været på spil. Hvem?

Kort tid efter bliver Ejgil Petterson, kaldet Bob, arresteret. Igennem lang tid havde jeg med min gruppe foretaget afvæbninger på og ved Amagerbrogade, det kunne måske være årsagen til de mange Gestapofolk, der i nogen tid havde vrimglet i kvarteret?

Alt, hvad der fandtes af illegale organisationer på Amager, forsøgte at finde frem til stikkeren.

Under dette rapporteres af hinanden uafhængige kilder:

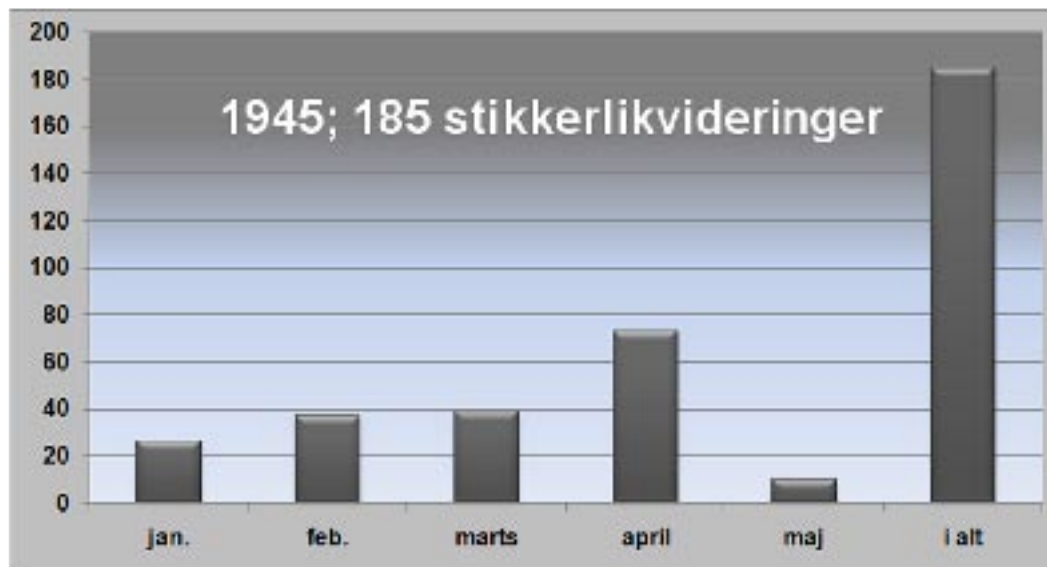
Uffes folk kører for åbenlyst ind og ud ad en Eddikefabrik med lastbiler, og gruppen hænger meget omkring Sundby Kirke og en kakkelovnsforretning i nærheden.

Jeg opsøger Karl Borch Sørensen, kaldet James, advarer ham kraftigt og opfordrer ham mindeligt om at være mere forsigtig.

Han var ikke blot afvisende, han følte sig nærmest krænkede, jeg skulle ikke belære ham, en gammel sabotør om noget elementært.

Skuffet gik jeg, men kunne jeg gøre mere? Jeg havde jo brugt, hvad der var tildelt mig af diplomatiske evner.

Arrestationerne var et både og – en stikker – og Gestapo

Kort tid efter blev gruppen revet op og henrettet. Det blev klart for os, at denne gruppes endeligt ene og alene skyldtes sløseri med sikkerheden og tysk politis arbejde.

I samtaler med Uffe år senere har vi drøftet dette, og Uffe fortæller, hvordan han gang på gang bad dem søge andre jagtmarker. Heller ikke for ham lykkedes det.

Desværre var det et udbredt fænomen, at når folk havde været med i længere tid og havde gennemført en lang række vellykkede aktioner, blev de ligegyldige, sjuskede med de mange småting, der var nødvendige for sikkerheden.

Det var som om, de gik rundt med en tro på, at når de havde klaret så meget, som de havde, så var de blevet udødelige.

Men hvor var stikkeren?

En dag spadserer jeg med min far, og et stykke fremme i gaden ser vi en Hipovogn.

Ubemærket kommer vi så tæt på, at vi kan genkende en af Hipoerne, det var lederen af Hipokorpset, den berøgtede Lorentzen.

I det samme passerer en fyr, som jeg genkender som værende medlem af en af fars militære ventegrupper.

Lorenzen hilser overstrømmende venligt på ham.

De er gode gamle bekendte.

«Det er sku ham, der er stikkeren» hvæser far. «Hvis han var god nok, ville han have fortalt os, at han kender det svin».

Et hop i tid til 1970

Der blev søgt om tilladelse til at likvidere ham, men vi fik afslag.

Han overlevede krigen. Frihedsfonden undersøger mange år senere i en sag om erstatning til et af besættelsestidens ofre de opgivne data, og da min far var død, henvender man sig til min mor.

Skulle hun kende noget til en mand med det og det navn, og vil hun være i stand til at be- eller afkræfte hans oplysninger? Ansøgeren henviste til, at han havde været medlem af en gruppe i det kompagni, som far havde ledet, og at de sammen havde foretaget en del for mig ret fantasifulde og usandsynlige aktioner.

Først ledte navnet os til en partikammerat, der netop var arresteret i forbindelse med Murer Søren.

Men efter nogen tid blev vi enige om, at ham kunne det ikke være, fordi han røg til en Kz-lejr og døde kort efter befrielsen. Vi blev klar over, at personen var identisk med den person, som far og jeg havde søgt om tilladelse til at likvidere, fordi vi nærrede begrundet mistanke til ham for stikkeri.

Dette meddelte jeg Frihedsfonden, som bad mig møde til en konfrontation med manden. Han hilste meget venligt på mig, men efterhånden, som vi tog fat på kendsgerningerne, gled det lidt selvbevidste af ham. Han luskede af, meget lidt glad for mig.

En aften på cykel

på vej til forsikringsmanden og hans kone. På en øde, stille, mørk villavej hører jeg pludselig et menneske brase igennem buskene i en have; i en vild, sanseløs, panisk flugt. Næsten i samme sekund brager maskinpistolsalver, det er så tæt på, at jeg kaster mig ned ved kantstenen og spejder efter mundingsilden; jeg kan intet se; der bliver stille, meget stille.

I vildt løb og et spring kaster jeg mig på cyklen og spurter af sted oppe på fortovet langs hækkene for at have bare nogen dækning.

Mine logiværter have hørt skyderiet og spurgte bekymret:

«Skød man efter dig»? «Nej»! «Hvad kan det have været?»

Jeg vidste det ikke, men fik forklaringen et par dage efter.

James var blevet arresteret i kakkellovnsforretningen, han kendte alle gruppemedlemmernes adresser, men udholder torturen et stykke tid; de knuser hans venstre hånd med en geværkolbe efter at have udtalt:

«Nahmen, Bitte»!

Det klarer han også, men da udyrene lægger hans højre hånd frem for også at knuse den, er det slut; han bryder sammen. Gestapo kører nu rundt fra sted til sted og samler kammeraterne op.

Men en af dem, Hans, springer, da de fører ham gennem haven. Det var Hans, jeg hørte, det var ham, de skød efter som rasende.

Det lykkes for Hans at finde frem til Holger Darmer kaldet Gert midt om natten; her kunne han blive vasket og få rene bukser.

Det var et alvorligt tab for os, fire kammerater blev henrettet. De havde sløset med simple sikkerhedsregler, de betalte med deres liv.

Da Hans senere fortæller mig om episoden, kan jeg ret præcist angive, hvor han må have boet, og da jeg fortæller, hvor jeg var, da han braser igennem haven, siger han blot,

«kan du så forstå, at jeg sked i bukserne af skræk?»

Det kunne jeg.

Nye folk

Vi fik hele tiden nye folk ind, enkelte officerer og nogle studenter.

Ofte var de farlige for os også. Skulle man møde dem på et gadehjørne, kunne man risikere, at de stod lysende som en fakkelt helt ude på fortovshjørnet.

Officererne var i begyndelsen i lange læderstøvler og en hvid Cotton Coat med skulderstropper. Rekorden var en fyr, der mødte med et læderbælte stammende fra en officersuniform.

End ikke beslag til skrårem manglede. Smart? Selv den største dumermikkel inden for Gestapo eller Hipo ville ikke være i tvivl. Når jeg var ude for sådanne pragteksemplarer, forklarede jeg dem de simple regler for illegalt arbejde, og at de udgjorde en sikkerhedsrisiko.

Så jeg dem oftere i «helteantrækket», ville jeg sørge for at få dem smidt ud af organisationen. BOPAs styrke lå blandt andet i, at når noget uforudset hændte under aktionerne, og det gjorde der næsten altid, så kunne kammeraterne bruge tænkere, improvisere og finde en løsning.

På en aktion var alle signalerne givet:

«Tænd og retursignalet, vi tænder», som også var signalet til at dampe af, (stikke af). Selv i vor vildeste fantasi kunne vi ikke forestille os, at ikke alle mand var på vild flugt.

Ude på gaden, da vi ligger bøjet ned over styret og racer af sted med tungen på forhjulet, råber en gruppeleder:

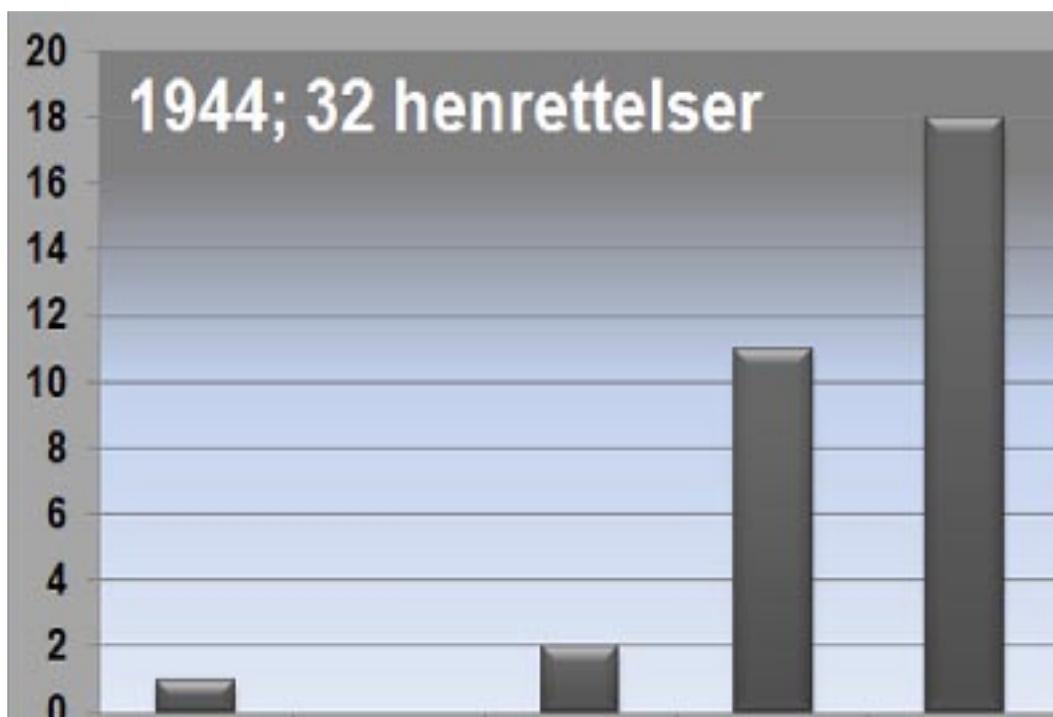
«Hvor er den nye mand?»

Ingen vidste det. Gruppelederen vendte om, løb ind på fabrikken, og der stod den militære og ventede på en ordre til at forsvinde.

Senere blev han betroet at tænke og handle selv var ikke forbudt hos os i BOPA.

Kastration?

Lige nu mindes jeg noget, som alle andre end lige staklen, som det gik ud over, kunne grine af.

Når vi skulle væk fra en aktion i en fart, sprang vi op på cyklen. I buk-selinningen havde vi pistolen. Kan du forestille dig det smertenshyl, der fremkom, når pistolen blev hamret ned i de ædlere dele?

Den danske hærs pistol model 1910 var meget lang og klodset, den gav oftest «gevinst.»

Parfume som våben

I slutningen af krigen anvendte BOPA et stinkstof, som fik det meget betegnende navn Sabodeur.

Ved gennemlæsningen af Esben Kjeldbæks manuskript faldt jeg over en beskrivelse af en aktion, som jeg skulle have foretaget, men som jeg intet erindrer om. Kammeraten, der fortæller, opfattede jeg som en ny mand i Petters Vanløsegruppe, men jeg huskede ham ikke.

Men han fortæller meget livligt om, hvorledes jeg og min gruppe går rundt på en fabrik iført gasmasker. Tvivlen bredte sig i mig, for det var ikke lige min stil.

Ved en festlig sammenkomst, spørger jeg Mik:

«Hvad er det for noget med en maskinfabrik, hvor vi udlagde Sabodeur iført gasmasker?»

Han tyggede lidt på det med gasmaskerne og siger så:

«Det kan jeg ikke huske, men jeg var jo også i dækningen, (altså udenfor etablissementet.)

Men jeg husker, som det var i går, at da vi nogle timer senere kørte tilbage står hele bundtet og knokler for åbne vinduer, og du blev skruphamrende tosset.

Jeg har aldrig set dig så vred.

Du råbte: «Mig skal de ikke pisse på, sådan en flok morakkere.»

Kan du ikke huske, at du gav os besked på at vente, til du kom tilbage?»

«Næh»!

«Nåh, men du kom tilbage en halv til en hel time senere med 40 – 50 kg. Donarit og gav besked på, at nu skulle den møgbule stoppes.

Vi sprængte fabrikken helt uden problemer, men jeg prøvede at dæmpe dig. Jeg sagde til dig, du solder John, det er alt for meget, du giver den. 15 – 20 kg. er nok. Men du ville ikke høre, den skulle bules og det blev den.

Tilbage stod kun soklerne».

Her har vi to beretninger, men det eneste, jeg husker, er en vinterdag med høj, klar, lys himmel og en lang lav bygning med rødt tag, hvad der er passeret, er borte. Der er næppe skrevet rapport på dette, for vi fik for ofte skideballe.

Min fornemmelse dengang og i dag går på, at krigen måtte stadig ikke koste danskerne noget, derfor skulle vi bruge stinkstoffet. Sprængstoffet skulle gemmes væk, og det blev det i de militære ventegrupper, der ville det samle støv.

Der var man sikker på, at det ikke ville blive brugt, derved gik forsikringsselskaber og arbejdsgivere fri. Man kunne uden omkostninger producere videre for Nazityskland med en vis sikkerhed for, at danske sabotører udgjorde en paraply – et sikkerhedsnet for naziproduktionen, formodentlig med velsignelse af kredse i Frihedsrådet.

Den risiko, vi løb ved brug af «parfume», var den samme som ved brug af sprængstof, sandsynligvis større, det tog væsentlig længere tid at lægge ud, og endelig, fik man det på sig, kunne tyskerne lugte sig frem til os.

